

Oredništvo i uprava
ZAGREB MASARYKOVA 28a
Telefon 67-80
Oredništvo i uprava
za Slovenijo i slovenski del
Julijanske Krajine
LJUBLJANA Erjavčeva 4a

POLOŽAJ NA BALKANU

Balkan u sferi talijanskih njemačkih i ruskih interesa

Posljednjih nekoliko dana širili su se stanoviti glasovi prema kojima je i Balkan trebao biti uvučen u sadanju ratni zapleti. Napose su se u tom pogledu pripisivale Italiji neke namjere, što je očito u vezi s množenjem simptoma, po kojima se dade sva- kim danom sve jasnije zaključiti da će intervencija Italije na strani Njemačke do- skora uslijediti. Kada i na kom mjestu — dva su pitanja, a neizvjesnost koja u tom pogledu vrla dala je, a i još uvijek daje, maha različitim kombinacijama, pa tako i pretpostavci da bi Balkan bio ugrožen. No to za sada zacijsko neće biti slučaj, što se vidi iz nekih momenata što ih je registrira- la i vanjska i naša dnevnja štampa, a koje i mi djelomično prenosimo, da se vidi kroz kakve faze prolaze odnosi, koji su mjerodavni za Balkan i koji — valja to naglašiti — mogu da se izmijene svakim časom, ka- ko se god mijenja i opća situacija tamo- gdje se o njoj najviše odlučuje.

Tako valja na prvom mjestu zabilježiti, da je — kako javlja njemački radio — talijanska vrla saopćila balkanskim država- ma, da vijesti koje se šire u posljednje vrijeme o nekoj intervenciji Italije na Balkanu, ne odgovara istini. Italija će učiniti sve, da se rat ne prenese na Balkan.

«Pester Lloyd» je takodjer javio, da su potpuno izmišljene vijesti, koje se šire u inozemstvu, da Italija i Njemačka imaju neke namjere koje bi bile na štetu balkan- skih država.

Tako taj budimpeštanski list, a dopisnik »Neue Zürcher Zeitung« iz Budimpešte javlja, da je talijanski poslanik u Beogradu saopćio jugoslavenskoj vrladi umirujuće iz- jave glede talijanske politike na Balkanu, te da radi toga posjet grofa Ciana u Alba- niji nije izazvao nikakvu nervozu kod al- banskog susjeda.

Svjatski list »Basler Nachrichten« u članku posvećenom problemu Balkanskog Poluotoka u vezi s raznim vijestima koje su u posljednje vrijeme kružile u pogledu tog sektora, ispituje razne mogućnosti međunarodnih kombinacija koje bi u vezi sa proširenjem rata mogle da obuhvate i druge zemlje.

»Basler Nachrichten« u samom početku konstatira da nijedna balkanska država ne može poslužiti za teren preko koga bi jedna susjedna velika zaraćena ili nezaraćena sila pokušala da prebaci svoje trupe, pošto se u pozadini Balkanskog Poluotoka ne na- laze nikakve vitalne baze protivnika. Ni Njemi- ci ni saveznici ne bi ovde imali kuda da prodrnu, pa zato problem intervencije iz straških razloga na Balkanskom Poluotoku treba na osnovu zdravog razuma i sadnje ratne logike odbaciti.

List upozorava zatim na živu diplomatsku aktivnost koja se u posljednje vrijeme razvila u vezi sa Balkanskim Poluotokom i kaže, da su interesi velikih sila u ovom području toliko jasni da nijedna od njih ne bi mogla da dozvoli da se druga vojno ili politički suviše učvrsti u ovom sektoru. Do- sad su na listi ovih zainteresiranih zemalja bile uglavnom Engleska, Francuska, Njemačka i Italija, u posljednje vrijeme se stupila je i Sovjetska Rusija, koja isto tako ima interesu da Balkanski Poluotok ostane izvan domaćaja sadašnjeg rata i direktnog uticaja bilo koje zaraćene strane.

U pogledu ruskog utjecaja na Balkanu zanimljive su informacije turskih krugova. U turskoj javnosti je izazvala najpočvnljnije komentare vijest po kojoj je Sovjetska Rusija stavila na znanje velikim evropskim silama da neće dopustiti nikakvu promjenu današnjeg stanja na Balkanu. Jedna druga vijest shvaćena je u Turskoj kao posljednja opomena Sovjetske Rusije. Prema toj vi- jesti Sovjetska Rusija je spremna da se i oružanom snagom odupre svakoj sili i da je u tom cilju poduzela potrebne mјere. Tur- ska, uvršavajući se u red zemalja koje su uvek isticali želju da se održi mir, primila je ovu vijest vrlo povoljno. — Ističući na prvom mjestu jugoslavensko-ruske veze turska javnost sa mirnoćom i povjerenjem gleda na razvoj događaja na Balkanu.

Premda jednoj vijesti iz Berlina, njemačka štampa odbija tvrdnju, da bi između Rusije i Italije došlo do konflikta zbog Balkana, što je veoma karakteristično. Po- pisanoj listovu u slučaju proširenja današnjeg rata na jugoistok u Berlinu smatraju, da bi Rusija i dalje ostala neutralna, kako je to i do- stava isticala. Što se tiče njemačkog krugova ponavljaju svoju tvrdnju, da je Njemačka apsolutno nezainteresirana za polin samo pitanje Italije. Drugim riječima, to je pitanje balkanskih zemalja.

ISTRA

Dubrovački misionari u Istri

HRVATSKE PROPOVIJEDI OCA BERNARDA ZUZORIĆA

Pogled u duhovni život hrvatskog i slovenskog naroda u Istri, Trstu i Goričkoj pred dva stoljeća

U posljednjem broju »Istre« donijeli smo bilješku o hrvatskim propovijedima u Istri, što ih je u razdoblju od 1726 do 1742 održao dubrovački Isusovac o. Bernardo Zuzorić.

Opširna latinska izvješća o tim mi- sjama objelodano je u dva navrata (u br. 6 od 1936 i br. 11 od 1940) u časc- pisu »Vrela i prinosi« Isusovac o. Miroslav Vanino.

Mi smo se već jedamput na ovom mjestu opširno pozabavili duhovnim životom našega naroda u Istri tokom pro- šlih stoljeća, dokazavši da se je sve do ponac stoljeća tako reći u svim istarskim crkvama glagoljalo, a da su i u crkvama skoro svih talijanskih gradića na zapadnoj obali bile stoljećima ubo- čajene hrvatske propovijedi za hrvatski žival nastanjen izvan gradskih zidina. Tako je na pr. u konventualnoj crkvi Svetoga Grgura u Kopru svaku jutro moralia biti služena staroslavenska služba Božja, a u Novigradu (Cittanova) se na dan Sv. Pelagija, gradskog zaštitnika moralia pjevati staroslavenska sveta misa u stolnoj crkvi.

Može se bez pretjerivanja reći, da se je sve tamo do godine 1800 a ponegdje i mnogo kasnije u svim istarskim crkvama, po svim župama i po svim selima, molio Bog u hrvatskom jeziku.

Istom kasnije negdje čak neposredno prije rata, kad je Austrija iz straha pred panslavističkom opasnošću, počela pro- goniti glagolicu, pomalo je počelo nestajati hrvatske riječi Božje iz istarskih crkava, da je se nadomjesti latinskom.

Lijep pogled u duhovni život hrvatskoga, pa i slovenskoga, živja u Istri, Trstu i Goričkoj dobivamo iz spomenuti- lih izvješća oca Bernarda Zuzorića, koji je obišao velik broj župa u Istri propovijedajući svuda riječ Božju na hrvatskom ili kako on kaže »ilirskom« jeziku. Tu su mu bili desna ruka Isusovac otac Ivan K. Ivić, rodom Istranin iz Gračića, otac Ivan Jakobović i Senjanin otac Fra- njo Ks. Domazetović.

*

Spomenuti Isusovci održali su u spo- menutom vremenskom razdoblju misije u sljedećim istarskim mjestima: Rijeci, Mošćenicama, Kastvu, Plominu, Kršanu, Žminju, Pićnu, Novakima, Cerovljiju, Lin- daru, Gologorici, Grimaldi, Grdolatu, Tinjanu, Boratu i Draguću, Voloskom, Veprincu, Osoru, Cresu, Lošinju, Velikom i Malom, Unijama, Ljubenicama, zatim opet u Pazinu, Gračiću, Boljunu, Rovinju, Bersecu, Lovranu, Volovskom, Svetom Vičentu i Barbanu, Trstu i Gori- ci, te mnogim mjestima Goričke i Fur- lanije.

Interesantno je da otac Zuzorić u svojim izvješćima, koja su sva pisana latinskim, mesta ne nazivlje danas uobičajenim talijanskim nazivima, nego hr- vatski, dakle onako, kako ih je narod faktički oduvijek nazivao.

Misije su svagdje održane, kako smo spomenuli, na hrvatskom jeziku, tek ka- da su došli u Trst morali su propovijedati držati na talijanskom jeziku, no kako Zuzorićev drug tim jezikom nije dobro vladao to su misije trebale biti odgo- djene na drugu godinu (1728) dok do- tični Isusovac ne nauči dobro talijanski. Održane su stoga propovijedi samo za gradski talijanski žival, no kako je iz brojnih župa iz najbliže okolice grada i iz obližnje Kranjske nagrnuo mnoštvo naroda, to je morao biti pozvan propo-

vjednik iz ljubljanskog kolegija da pro- povijeda Slovincima, koji su u tolikom broju preplavili grad, da nije bilo mje- sta u crkvi, nego im se je propovijedalo pod vedrim nebom.

*

Prve misije održane su godine 1726 u Pazinskim Novakima. — Novaki su — kaže Zuzorić — malo selo u pazinskom kapetanatu, ali je veoma živahno i mno- go posjećivano, jer se nalazi upravo na tromedji trih biskupija. Zato je izabra- no, da se u njem održe prve misije, ka- ko bi se u njemu skupio narod iz raznih krajeva, koji će kasnije pronići o tome glas na sve strane. Iza toga pošli su mi- sionari u Cerovlje, Lindar, Gologorici i Grimaldu iz pićanskih biskupije u Grdo- selo i Tinjan iz Porečke, te u Borut i Draguć iz tršćanske biskupije. Tim je misijama prisustvovalo 4 tisuće ljudi, što je za ta relativno mala selo priličan broj.

Iza toga pošli su misjonari u Pićan. Pićan je prema izvješću Zuzorićevom bio tada veoma malo mjesto. Iako imade — kaže Zuzorić — veliku crkvu s biskup- skim sjedištem i kanonickim kapitulom, ipak u njemu, ako se izluči svećenstvo, ne živi više nego oko stotinu duša. Ipak je gradić živahan i prometan, jer se u njemu stjeće narod iz mnogobrojnih se- la i gradića njegove okolice. Na propovijedi nagrnuo je toliko naroda, da se je propovijedalo i obavljalo svećane či- ne i prije i poslije podne. Obližnji su župnici dovodili svoje župljane u nepre- glednim povorkama. Gračićani su naro- čito bili pokornički raspoloženi, te su dolazili bosi, vršeći putem kojekakve po- kore. Kako svećenici, iako ih je bilo mnogo, nijesu mogli sve ljudi isposjećiti, to je navala na isposjedaonice bila takova, da su ljudi, ne mogući ući kroz vrata ulazili kroz prozore, samo da ne ostali bez isposvjedi.

Uspjeh je misija bio velik. Ljudi su se kajali i javno priznavali svoje grijeh- i i zablude. Pazinski poglavlar oprostio je kazne zlikovcima i uputio ih da pri- sustvuju misijama, da bi se povratili na pravi put. Jeden čovjek, koji je bio po- bjegao iz pazinskog zatvora nakon što je čuo vatrene propovijedi pokajao se i došao do pazinskoga kapetana, koji je tamo bio takodjer prisutan, i bacio mu se do nogu, te ga u ime Božje Majke za- molio za oproštenje. Kapetan dirnut tolikom vjerom oprostio mu je kaznu i oslobodio ga.

Poznato je da je u Istri, a naročito u pićanskom i pazinskom kraju protestan- tizam bio dosta proširen. Iz povijesti protestantske književnosti znamo, da su se protestantske knjige na veliko slale baš u Istru. U Zuzorićevu vrijeme bit će da ih je još bilo, jer kaže da je nakon misije veoma mnogo lutoranskih knjiga, spisa, raznih profanih slika i ružnih pjesmica, bačeno na gomilu i javno spa- leno.

*

Godine 1727 održane su misije u Mo- šćenicama, Kršanu i Žminju i konačno u Trstu.

Prve misije bile su te godine u Mo- šćenicama, koje su spadale u puljsku biskupiju. Medutim je misijama prisustvovalo narod iz bliže i daljnje okolice od Kastva do Plomina, tako da je u te- dane nagrnuo u Mošćenice do 11 hilja- da ljudi.

Druge misije održane su u Kršanu, koji je takodjer spadao pod puljsku bis-

Narod, koji se odreće ma i jedne stope krvlju i znojem otaca svo- jih natopljene zemlje nije dosto- jan da se nazivlje narodom

kupiju. Tamo je vlasnik Kršana barun Jakov Rampelli misionarima išao veoma na ruku. Uredio je u svojoj kući sobe za goste, a u šumicu, koja okružuje nje- gov dvor pustio je narod, da stoeći lije- po u sjeni (bilo je mjeseca srpnja) mo- že slušati riječ Božju. Njegov vojnici stajali su uz sve puteve, koji vode u grad s posudama s vodom, da bi mogli napojiti žedne putnike. Naroda je do- šlo iz Šumbrega, Kozljaka, Čepića i Brda, pa i iz obližnjeg Plomina i Labina toliko, da ga se nabrojilo do 14 tisuća.

U Žminju je posjet bio još i veći. Ta- mo je kanonik Rovis, župnik Žminjki organizovao posjet vjernika iz austrijske grofovije i mletačke Istre, te iz pul- jske i pićanske biskupije, tako da se je skupilo 24 tisuće ljudi. Četrtdeset ispo- vjednika kroz čitavo vrijeme isposjedalo je vjernike. Sudeći po brojkama koju Zuzorić spominje, a vjerujemo da su ispravne, jer je Zuzorić u svemu točan i savjestan, Istra je u ono vrijeme bila dobro napućena i to, kako iz svega ra- zabiremo, sve samim našim življem. Kao uviček talijanski je žival i tada tek u gradovima bio, a ti su bili relativno do- sta slabo napućeni. Vidimo da je na pr. Pićan prema izvještaju Zuzorićevom imao u svemu jedva 100 duša, a pitanje je da li su to bili sami Talijani.

Žminj je u izvještaju prikazan kao vanredno lijepo i romantično mjesto, koje se diže na blagoj uzvisini s koje puca prekrasan pogled na sve strane

*

U tom su duhu evo pisana izvješća oca Zuzorića o njegovim misijama u Istri. Ljudi su bili zaneseni, vjerska ih je gorljivost zahvaćala u tolikoj mjeri, da su postajali krotki janjci. Umjesto »pogubnih« pjesama dotad »odveć slo- bodna mladež« pjevala je svete pjesme, koje je Zuzorić baš za tu svrhu sastavio. Zanimljivo je da je Zuzorić prvi u naše krajeve uveo pozdrav »Hvaljeni Isus« i odgovor »Vazda budi«, koji se je održao u nas do dana današnjega. Isto su se tako do dana današnjega održale neke molitve, koje je on za svojih misija po- propovjedao. Poznato je još i danas pokornička pjesma: »Ja se kajem Boži- mil, od svakoga griha moga...«

Počnemo li analizirati Zuzorićevu iz- vješću ne čemo u njima zaista naći nekih podataka od Bog zna kakove historijske vrijednosti. Iz njih medutim je- dno jasno proizlazi: da su se u ono vrij- eme po svoj Istri morale držati propovijedi u hrvatskom jeziku, jer tamošnji živalj drugoga nije razumio

ŠIRITE „ISTRU“!

TALIJANSKI PROGRAM ZA PROIZ- VODNNU UGLJENA

Društvo »Azienda Carboni Italiani« koje je vlasnik rudnika ugljena u Istri i Sardiniji hoće da u 1942 godini podigne svoj kapacitet na 4 milijuna tona, a do 1944 čak na 6 do 7 milijuna tona godi- šnje. U tu svrhu povećalo je svoj kapital od 300 na 600 milijuna lira. Prema izvještaju društva vidi se da ono cijeni količinu ugljena u svojim nalazištima na najmanje 300 a možda i 500 milijuna tona, što znači da bi uz dosadanje iskor- ištanje mogla kopati još skoro sto godina.

ma Sovjetske Rusije na Balkanu dovodi se ovđje, — veli se dalje u vijesti, — u vezu s posljednjim boravkom jugoslavenske privredne delegacije u Moskvi.

Na koncu se kaže, da se u istim krugovima trdi, da je put za zbljenje Rusije sa saveznicima otvoren, što valja vjerojatno do- vesti u vezu s britanskim pokušajem; da se obnovom trgovackih pregovora uspostavi uži dodir između Saveznika i Rusije. To valja dakako primiti s rezervom, a što se iznos- i tа kombinacija o mogućnosti zbljenja Ru- sije s Engleskom i Francuskom, kao i ona prva o tome, da je opet moguć sporazum iz- medju Italije i Rusije, znali je, da sadašnji položaj u pogledu utjecajnih sfera na Balkanu nije još nikako iskristaliziran, te da su prema tome s obzirom na Rusiju moguće značajne promjene u jednom ili drugom pravcu.

U svakom slučaju razvoj stvari nalazi- se sada još u rukama diplomacije. Valia sa- čekati njenu odlučnu riječ.

Dopisnik beogradskog »Politike« iz Ber- lina javlja da se posljednjih dana u politi- skim i naročito u inostranim krugovima u Berlinu sve upornije održava verzija da se od prije izvjesnog vremena ozbiljno radi na uspostavljanju tješnjeg kontakta između Sovjetske Rusije i Italije i da se već vode o zbiljnoj diplomatski razgovori o sporazumu dv

KAŽNJENA PEKARICA

Rijeka — Vlasnica pekarne Bernardina Pucikar iz Rijeke imala je već nekoliko puta okapanja s vlastima zbog neobdržavanja propisa, pa joj je već jednom bila pekarna zatvorena na 8 dana. Sada je medjutim riječki prefekt izrekao kaznu, kojom ju osudjuje na kaznu zatvaranjem pekarne kroz mjesec dana, jer je prodavala kruh, čija je vлага bila iznad propisane količine.

Pucikarica je izjavila, da kruh što ga je izdala kupcu nije zaista bio dovoljno pečen, ali da ga je ona izdala na naročitu molbu kupca, koji da je izjavio da mu je liječnik propisao da jede kruh koji je samo na pola pečen. Usljed toga da je ona za njega specijalno dala pojedine komade naročito slabo peći, a on da je to valjda naumice tako tražio da ju može kasnije optužiti. Sud nije njezinoj obrani povjerovao, nego ju je osudio na tako osjetljivu kaznu, da to bude drugima zastrašujući primjer.

PORINUĆE NOVOG RATNOG BRODA U MORE

Rijeka — U petak dne 24. svibnja porinut je u more na riječkom brodogradilištu ratni brod »Diana«. Svečanost bila je posve privatne naravi, te nije bilo nikakvih naročitih svečanosti, kako je to inače uobičajeno.

SUHO VOĆE

Rijeka — Na riječkom mostu zadržan je jugoslavenski državljanin Antun Šimac, jer je kod tjelesnog pregleda ustavljeno, da nosi sa sobom 3 kilograma suhih smokava i 6 kg suhih šljiva.

Kada su organi finansijske straže malo zatim izvršili premetaćinu u njegovom stanu pronašli su tamo cijeli magazin suhog voća i to 17 kila suhih šljiva i 26 kila suhih smokava, 2 kutije jugoslavenskih cigareta i 2 kutije duhana.

Potanjim ispitivanjem Šimac je priznau da je u toku godine prenio iz Sušaka na Rijeku oko 240 kila suhih šljiva, 65 kila smokava i 352 kg grožđa. Izjavio je da je sve to njegovo vlasništvo, a da ga dobiva sa svog imanja, koje mu se nalazi u Jugoslaviji.

Sve mu to nije pomoglo, jer ga je tribunal osudio kao krimićara na 15 dana zatvora i 1950 lira globe, a pronadjeni roba mu je konfiscirana.

SKUPO PLAĆENA KLEVETA

Funtana — Neki Martin Sandrucci iz Funtane vraćajući se jedne večeri ponešto dobre volje iz gostonice napao je 47-godišnjeg Ivana Crelenka i pošteno ga izmatio. Sasvim razumljivo, da je Crelenko odmah podnio proti njemu tužbu zbog tjelesne ozljede. Sandrucci da se izvuče počinio je drugu pogriješku. Izjavio je pred karabinerima, da je Crelenka zato natukao, jer da je Crelenko grdo talijansku zastavu. I da slučajno nesretni Crelenko nije imao svjedoke, koji su dokazali neutemeljenost takove osvade bio bi zlo prošao. Karabinerji su medjutim uskoro ustanovili, da je to sasvim obična kleveta, pa je tako Sandrucci odgovarao nesamo zbog nanesene ozljede nego i zbog klevete. Osudjen je na godinu i 4 mjeseca zatvora, ali je uslijed amnestije oslobođen.

NOVI DUHOVNIKI

Gorica, maja 1940. — Na praznik sv. Rešesa je posvetil gorički nadškof C. Margotti tri novomašnike za goričko nadškofijo. Posvećeni so bili Albin Kranjc iz Ponikve nad Sv. Luciju, Franc Felc iz Idrije in Avrelj Perčchio iz Furlanije. V nedjeljo 26. maja so bili posvećeni novomašniki iz tržaško-koprske škofije, med njimi trije Slovenci Dominik Pegan iz Ponikve na Krasu, Avguštin Želc iz Trnj pri Št. Petru na Krasu in Rudolf Zafran iz Hrastja pri Št. Petru na Krasu. Gorička novomašnika Felc in Kraje bosta darovala svojo prvo slovesno sv. mašo svak v svoji domači duhovniji.

PRVE ČEŠNJE

Gorica, maja 1940. — Prve goričke češne so prišle na trg že pretekl teden in še prej. Vendpar pa ni letos z njimi kaj prida, ker so slabe zaradi letosnega slabega vremena. Cena se jim suće okrog 1.50 lire za kg in jih ni veliko ter niso primerne za izvoz. Z junijem se bo začel izvoz češenj boljše vrste (srčnic) v Nemčijo, ki je dovolila letos precejšen kontingen.

KAŽNJENI GOSTIONIČARI

Labin — Zbog prodavanja vina, koje je imalo manje od 10 gradi, kažnjene su gostioničarka Tonka Temčić iz Krapana i Ana Pijuk iz Vinesa. Milan Vočić iz Labina kažnjen je zbog toga što se je predstavljao kao detektiv te je legitimirao nekoje svoje sugradjane.

NEZAPAMČENA TUČA

Labin — U Šumbregu i Svetom Martinu padala je prije par dana tako strahovita tuča, kakove ni najstariji naši ljudi ne pamte. Šteta koju je tuča prouzročila usjevima na polju je ogromna,

IZ RODNOGA KRAJA

NALAZIŠTA ŠUMPORNE RUDAČE U ISTRI

O sumpornej rudači, koje se na nekim mjestima Istre nalazi, bilo je već dosta govora. Do sada se, istina, nije u posljednje vrijeme tome posvećivalo mnogo pažnje, no izgleda da bi se pomnim iskorijevanjem i u tom pogledu moglo mnogo toga postići. Poznato je, da je prije nekoliko desetljeća lijep broj naših ljudi imao od toga priličnu zaradu. Još su godine 1850 neki rudarski krugovi u Austriji vršili istraživanja u Istri, te su došli do zaključka, da je osobito sjeverna Istra veoma bogata nekim rudačama. Vijesti iz onog vremena točno navode da su sumpornom rudačom najboljatij krajevi Sovinjak, Roč i Grdose, kao i mnoga druga mjesta na Pazinšti i na Buzetštini. Zbog primitivnih te-

hničkih uredjenja nije ni eksploracija mogla tada biti bogzna kako rentabilna, pa se austrijske vlasti nijesu htjele u to upuštati, to manje, što je tada Austria imala i bez toga bogata nalazišta poglavito u Češkoj. Ali da se je o tome ipak vodilo računa dokazuju elaborati rudarskih stručnjaka i geologa, što ih je izradilo ljubljansko rudarsko okružje, u čiju je jurisdiciju tada spadala i Istra.

Osobito bi se dobro moglo iskoristiti nalazišta željezne galice i alauna, kojih prema najnovijim istraživanjima ima dosta u Istri, osobito na Buzetštini.

To bi svakako mnogo koristilo sro-

mjašnom žiteljstvu onih krajeva, a dal-

bi i istarskoj zemlji daleko veću vrijed-

nost, nego što joj se pridaje danas.

IZPRED TRŽAŠKEGA SODIŠČA

Pred sodiščem je bil oproščen Viktor Frelih, gluhenemec iz Sv. Petra na Krasu. Obtožil ga je Venceslav Smerdel, da mu je izbil zob in ga pretepel decembra lanskoga leta pri dopolovskem plesu. Frelih je izjavil po svojem zagovorniku, da je bil izzvan. Sodišče je Freliha oprostilo.

Slabše je joj je skupil 34-letni Anton Cigoj iz Slavine, ki je dobil težko kazen zaradi nekaj litrov žganja. Ko je šel zvečer proti domu, so ga nenadoma ustavili karabinerji in ga vprašali, kaj ima v culi. Na ponovna vprašanja karabinerjev ni nič odgovoril. Karabinerji so mu na to ukazali, naj dvigne roke, medtem pa je Cigoj raje dvignil pete in jo pobrisal iz pred oči kakor so izjavili karabinerji. Po kratkem teku in po nekaj strelih iz revolverja je bil Cigoj ujet. Pri njem so našli pet litrov žganja, za katerega ni vedel Cigoj odgovora. Vsa zadeva je prišla pred tržaško sodišče, kjer je bil obsojen zaradi žganja, in drugič ker se je

zoperstavljal karabinerjem. Dobil je eno peto in tri mesece zapora ter 900 lir denarnice kazni.

Pred okrajnjim sodiščem sta bila pred časom kaznovana Tomšič N. in Žele Ivan, oba iz Trnja pri Št. Petru na Krasu, vsak na 7700 lir zaradi dveh konj, za katera so oblasti domnevate da sta bila prithotapljena. Oba sta proti kazni protestirala in sta sedaj prišla pred prizivno sodišče. Dokazala sta, da sta bila konja prodana po redni poti in ne vtihotapljena. Sodišče ju je oprostilo.

Po večdnevnih razprav je predzadnji četrtek, 16. maja zaključila pred poroto v Trstu senzacionalna razprava zarađi roparskega umora tržaškega žida, milijonarja Morpurga, katerega so našli zadavljenega v njegovem stanovanju. Obtoženih je bilo 5 oseb, — tri moški in dve ženski-sestri. Petorica, ki je svoje dejanje priznala, pa se je izgovarjala, da svoje žrtve ni hotela umoriti, je bila obsojena na 130 let težke ječe: moški so dobili vsak po 30 let, od sester pa ena 22, druga 18 let.

PJEVAČKA SMOTRA

Pula — U nedjelju dne 19. o. m. održana je u Puli pjevačka smotra, koja se je na veliko oglašivala posljednjih nekoliko mjeseci. Na toj je smotri imala na dodje do izražaja talijanska pučka popijevka, koju je narod u Istri sam, izmislio, dakle sto postotno autohtonu i iz

nje imala da progovori istarska narodna duša. Na toj su smotri prisustvovalo grupe pjevača iz Buja, Pirana, Poreča, Brtonigle, Pule, Ižule, Vodnjana, Rovinjskoga sejla i Svetoga Lovreča Pazenatičkoga. Počela je grupa iz Poreča, a završila je grupa iz Pirana.

IZKOPANINE IZ RIMSKIH ČASOV

Goriški list »Voce Isontina« je prinesel članek v katerem opisuje ostanke zidov in tvrdnjav iz rimskih časov v naših pokrajinh. Kakor je že vsem znano, je bila ravno naša dežela za časa Rimljana posrednica med današnjo Italijo in njenimi posestvi na Balkanu. Zaradi tega je bilo speljanih nekaj cest iz furlanske nižine, ki so vodile preko hribov v današnjo Slovenijo in Hrvatsko. Ob teh cestah so stale utrdbe za vojake, okrepečevalnice itd., pri Hrušici pa je bil velik obrambeni zid (vallum). Kakor piše omenjeni list, rajnka Avstrija ni dovolila, da bi prekopavali na Hrušici in odkrivali rimske zidine, ki so jih že dav-

no prej zasledili. Ko je te kraje zavzela Italija, so se oblasti začele interesirati za rimske ostanke in mnogo truda je bilo vloženega v to. Obrambeni zid se je raztezel, kakor so mogli do sedaj ugotoviti, v precejšnji dolžini. Do danes so ga odkrili v dolžini preko 20 km. Zaradi tega so morali v gozdovih na Hrušici prekopavati in iskati ostanke zidov med koreninami in iskati drevja. Brez številna dreves je zaradi tega propadlo. Velik del obrambenega zida se nahaja v gozdu, ki le last Antonia Rizzatta, ki je dovolil vsa dela na svojem posestvu. To so bila do sedaj največja dela v naši deželi za izkopavanje rimskih ostankov.

TEČAJEVI ZA NAPREDNO GOSPODARSTVO

Udruženje zemljoradnika održava po raznim mjestima Istre tečajeve u kojima se pojedini seljaci izobrazuju u pojedinim granama seljačkog gospodarstva. Tako je godine 1936 bilo 150 polaznika u 3 tečaja, godine 1939. bilo je već 40 tečajeva sa 1600 polaznika, a ove godine održano je do sada 50 tečajeva sa preko 2000 polaznika. Uglavnom se polagala važnost na ove grane seljačkog gospodarstva: na gajenje žita, vinove loze, masline, duhanja in stočarstva.

Tečajevi za gajenje žitarica održani su ove godine u Svetom Ivanu i Pavlu kod Pazina, u Bertošima kod Pazina, u Pazinu, Svetom Petru u Šumi, Tinjanu, Gračiću, Gologorici, Svetom Antonu kod Dekana i Bratulicima kod Barbana.

Tečajevi za gajenje vinove loze održani su u Zarečju. Bazgalima, Cerovlju,

Marezigama, Baderni, Črvaru, Višnjunu, Monšaležu, Poreču, Šišanu, Peruškima i Rakljku.

Tečajevi za stočarstvo održani su u Lupoglju i Lazaretu kod Kopra.

Tečajevi za uzorno voćarstvo održani su u Vrhu kod Kopra, u Svetom Tomi kod Kopra i u Lindu.

Tečajevi za gajenje masline: u Kopru, Taru, Funtani, Putinama i Rovinskem Selu.

Tečajevi za vrtljarstvo u Rižanu kod Dekana, Vrhu kod Kopra i u Puli.

Tečajevi za gajenje duhanja u Okretima, Pilkovičima, Sosičima.

Tečajevi za gajenje živadi: Kopar, Labinci, Sveta Nedilja, Kaštelir, Vabriga, Tar, Funtana, Vrsar, Pula, Cres.

Polaznicima tih tečajeva daju se na svašetku tečaja diplome.

POTUKLI SE SUSJEDI

Opatija — Ana Polšak i Milan Šestan iz Opatije nijesu se slagali iako su bili najблиži susjedi. Nedavno su se opet zbog nekakve sitnice porječkali, ali je ovaj puta ta svadba poprimala veoma žestoke forme, tako da je Polšakica pograbila kuhinjski nož i njime ranila Šestana.

Polšakica je osudjena zbog toga na 2 mjeseca zatvora i na plaćanje troškova u iznosu od 450 lira.

VRSTA NESREĆ

Gorica, maja 1940. — Pod avtomobil je prišla 36-letna Poldka Simčičeva iz Kromberga. Pri nesreći si je zlomila levo nogu. — Na korzu je neradoma postalo slabo 27-letnemu Ivanu Krašniču iz Vojskega. Prepeljali so ga v bolnišnicu.

MADŽARSKO PAROBRODARSTVO

Rijeka — Posljednjih dana vode se u Rimu izmedju jedne madžarske delegacije i talijanskih mjerodavnih faktora pregovori o ustrojstvu madžarskog parobrodarskog društva, u kom bi bila zainteresirana i neka genoveška parobrodarska društva, a to bi društvo imalo oko 60.000 tona brodovlja.

Društvo bi na slobodnom tržištu kupilo brodove, a bavilo bi se prevozom madžarske robe, koja bi dolazila preko Rijeke. Matična luka za to madžarsko brodovlje bila bi Rijeka.

Riječani se tome veselje, jer se nadaju da će to oživjeti njihov grad, a s Madžarima su se oni oduvijek slagali (»no siamo Ungheresi che parliamo italiano!«) To je prijateljstvo došlo do izražaja i ovih dana, kada je madžarski profesor Hankiss sa sveučilišta u Debrecinu održao na Rijeci u fašističkom klubu predavanje o Madžarskoj kao kćeri talijanske kulture. Predavanje je bilo vanredno dobro posjećeno, prisustvovale su najistaknutije ličnosti riječkog života, koje su izlaganja profesora Hankissa popratile živim odobravanjem.

SAKRIVALA ŠEĆER

IČIĆI — Gizela Stergar iz Ičića imala je ovih dana neželjeni posjet. Došli su financijski organi, pretražili joj kuću i pronašli 27 kila šećera. Sumnjajući da se radi o kriumčenju finansija su joj šećer zaplijenili, a ona je izvedena pred sud. Na sudu joj je uspjelo dokazati, da je ona kupila šećer kod raznih trgovaca u Opatiji, te da ga je čuvala za svoje potrebe. Sud nije mogao drugo nego da joj povjeruje, pa je oslobođena, a šećer joj je vraćen.

RAT MUHAMA!

Pula — Pulski podešta izdao je nalog, da se skorih dana ima započeti svom žestinom rat protiv ... muha. Svi dučani, ma čimgod oni trgovali, moraju imati barem jednu muholovku. Sve trgovine živežnim namirnicama moraju one mogući boravak muha u svojim radnjama, a osim toga moraju imati što je moguće više muholovka. Sva hrana mora biti tako pohranjena da je pristup muhamu do nje nemoguć.

Po kavanama i gostonicama imaju se izvjesiti tablice s pozivima na rat protiv muha. Isto se tako mora uništavati muhe na svakom drugom mjestu, osobito u stajama i na gnojistima. Redari i druge sanitarnе vlasti imaju paziti strogo na to da se propisi načelnika

ITALIJA U PREDVEČERJE ODLUČNIH DOGADJAJA

SEDAM TOČAKA TALIJANSKIH ZAHTJEVA

Rimski dopisnik »Neue Zürcher Zeitung« javlja da se sve više množe znakovi za to, da Italija stoji u predvečerje odlučnih dogodjaja. Cijela je štampa složna u tome da odlučna riječ Mussolinija još nije pala, ali izjave Ducea, koje ne dopuštaju više nikakve sumnje o njegovim namjerama, idu od usta do usta, od uha do uha... Danas je moguća još samo diskusija o tome, kako usko ili kako široko će prirodne aspiracije Italije odrediti svoj radius. Medutim se s najvećim interesom prati razvoj na ratisti.

Talijanska štampa, kako bilježi dopisnik »Politike« navještava pad demokracije i poraz Engleske i Francuske. Prema svim znacima izgleda najvjerojatnije da će, nakon operacija na obala Kanala La Manche doći i do razjašnjenja sadašnje neizvjesnosti. Po mnogim znacima izgleda da su propale nade u rješenje spornih pitanja između saveznika i Italije bez oružja, iako su, kao što neki kažu, saveznički predlozi išli dosta daleko.

U vatikanskim krugovima sve više se isključuje mogućnost, da će Italija zadržati svoj dosadašnji stav, koji se u stvari u toku jednog mjeseca već sasvim promijenio, pošto se Italija jasno izrazila da će na strani Njemačke sudjelovati pri stvaranju nove Europe.

Premo mnogim glasovima koji se pronose u Rimu, akcija Italije, odnosila bi se u prvom redu, ako ne gotovo i isključivo na Englesku i Francusku.

Gornja konstatacija nailazi na potvrdu u nekim novim momentima. Tako na primjer, objavljen je zakon o »disciplini gradjana za vrijeme rata« u kome se predviđa obavezna civilna služba cijelokupnog gradjanstva, u slučaju rata. Ta služba odnosi se na sve muškarce od 14 do 70 godina koji nisu sposobni za vojsku, kao i na žene od 14 do 60 godina. Saznaje se osim toga da su veliki talijanski prekoceanski parobrodi »Rex«, »Conte di Savoia« i »Saturnija« zadržani i da neće putovati početkom idućeg mjeseca u Ameriku. Napokon, treba zabilježiti sve intenzivnije preventivne mјere koje se poduzimaju. Sve ovo može da oprjava pisanje jednog talijanskog lista koji kaže:

»Nikad se nije ukazao bolji trenutak da se neumoljivo udare naši neprijatelji. — To su sve činjenice koje govore u prilog skorog ulaska Italije u rat. One su toliko jake da bi trebalo biti i suviše smrtonosne, pa im suprostaviti drugo mišljenje.

Drugi jedan svoj izvještaj, dan kasnije zaključuje ovim konstatacijama: »U nizu ostalih priprema, koje se vrše u vezi sa vrlo vjerojatnom talijanskom intervencijom u sadašnjem ratu, treba napomenuti, da je objavljeno naredjenje o zabrani automobilskog prometa zbog štednje benzina. Ova zabrana stupa na snagu 1. lipnja. Osim toga prema jednom službenom saopšćenju, Mussolini je pratio nekoliko viših generala i predstavnika industrije. Kao što se vidi, svakoga dana bilježi se novi momenti, koji su u nujujož vezi sa općim pripremama za ulazak Italije u rat.«

U vezi s mogućnošću talijanske intervencije spominju se i talijanski zahtjevi. Jedna agencija saznaće iz inače vjerodstojnih vreda, da je predsjednik talijanske vlade Mussolini podvostručio talijanske zahtjeve u pitanju revizije na Sredozemnom moru i Sjevernoj Africi. Tvrdi se, da sada Mussolini zastupa tezu, u kojoj se talijanske aspiracije prema Francuskoj nikako ne mogu smatrati istim onim zahtjevima koje je Italija postavljala Francuskoj prije početka rata.

Detaljnije se o talijanskim zahtjevima saznaće da su oni sadržani u sedam točaka. Tim se zahtjevima predviđa opće rješenje problema Sredozemnoga mora, a talijanska vlada prema isticanju rimskih krugova saopćila da ne može biti govora o djelomičnom rješenju.

Talijanski zahtjevi glase:

1. Ulez iz Atlantskog Oceana u Sredozemno More preko Gibraltara i Španjolskog Maroka treba da bude stavljen pod međunarodnu vojnu kontrolu, u kojoj će učestvovati, pored Španjolske, Italiju, Englesku i Francusku. Utvrde na samom Gibraltaru bit će preuređene tako da ne bi mogle poslužiti kao sredstvo jednostrane akcije.

2. Malta će takodjer biti stavljen pod međunarodnu vojnu kontrolu i utvrde isto tako preuređene. Otok će biti pretvoren u bazu za isključivo policijsku kontrolu pomorskog saobraćaja u Sredozemnom Moru.

3. Statut Dodekaneza ostat će nepromjenjen.

4. Što se tiče Suezkog Kanala, predviđena je dvostrana revizija: Italija će na paritetnoj bazi učestvovati u upravi društva Suezkog Kanala, a zona na egipatskoj teritoriji dobit će međunarodni karakter sa međunarodnom vojnom kontrolom.

5. Pomorsko naoružanje u Sredozemnom Moru bit će stavljeni na bazu pariteta, tako da ni jedna sredozemna sila neće moći da ima veći broj ratnih brodova nego druga.

6. Sa Francuskom će biti postignut sporazum u pogledu predaje Džibutia, a francusko društvo željeznicke pruge Džibuti—Addis Abeba bit će predano Italiji. U društvu će sve strane zemlje zajedno moći da imaju manje kapitala nego Italija. U zamjenu Italija će dati izvjesne kompenzacije po mogućnosti u robu.

7. Najzad, traži se revizija statuta Tunisa i Alžira, osobito u pogledu talijanskog stanovništva.

Na koncu pripominjemo, da je — prema jednoj vijesti iz Rima — britanska ambasada u Rimu savjetovala u posebnoj

okružnici svim britanskim državljanima, da što prije napuste Italiju. U Rimu i u drugim gradovima Italije nastavlja se propaganda za ulazak Italije u rat, u kojoj predvode studenti na talijanskim sveučilištima. U vatikanskim krugovima pokazuju sve veću zabrinutost zbog razvoja u najbližoj budućnosti. U neutralnim diplomatskim krugovima uvjereni su, da je ulazak Italije u rat samo pitanje od nekoliko dana. U utorak 4. VI. malo bi se održati sjeđnica ministarskoga vijeća pod predsjedanjem Mussolinija, na kojoj bi imale pasti važne a možda i sudbonosne odluke.

POLITIČKE BILJEŠKE

Talijansko odlikovanje maršala Göringa

Kako su zabilježili najprije talijanski i njemački, a zatim i ostali listovi, talijanski je kralj odlikovao maršala Hermanna Göringa ordenom »Annunziate« — odlikovanjem, kojim se odlikuju samo suvereni i državni poglavari te najistaknutiji državnici. Kako je poznato taj orden uključuje u sebi i rodbinsku vezu s talijanskim kraljevskom porodicom, tako da onaj koji ga nosi postaje rodjak talijanskog kralja.

Odlikovanje maršalu Göringu uslijedilo je na obljetnicu potpisa talijansko-

njemačkoga pakta, koji je lanjske godine potpisana u Miljanu.

*

Regime fascista objavio je uz ostale njemačke i talijanske listove, članak povodom odlikovanja maršala Göringa. List veli, da je to odlikovanje novi dokaz talijansko-njemačkoga prijateljstva i da priznaje, koje dolazi s najviše talijanske strane potvrđuje ne samo poštovanje i simpatije prema maršalu Göringu, već da ono ima i simboličan značaj.

Novi zakon o civilnoj mobilizaciji u Italiji

Novim zakonom o civilnoj mobilizaciji određuje se, da vlada može u slučaju potrebe preuzeći svu vlast nad svim državljanima, kapitalom i imovinom, da može vršiti rekvizicije i racionaliranje, isto tako može zabraniti svaki izvoz. Vlada je dalje ovlaštena tim zakonom da mobilizira žene i djecu iznad 14 godina za službu kod protuuvrionske obrane ili za rad u tvornicama. Radnici, koji su zbog snagu.

starosti isključeni iz aktivne vojske, mogu biti pozvani na rad u ratnoj industriji. Zakon izričito određuje, da se ove odredbe mogu staviti na snagu prije nego što se objavi vojnička mobilizacija. Zakon je odobrila talijanska vlada na svojoj sjednici od 2. IV. a zakon je imao stupiti na snagu 1. VI. Sad je međutim ovaj zakon prije tog roka stavljen na rad u tvornicama. Radnici, koji su zbog snagu.

KOLIKO IZNOSE GUBICI U SJEVERNOJ FRANCUSKOJ

Relazioni Internazionali piše o položaju na zapadnom bojištu i veli da Njemačka može izgubiti milijun vojnika, koliko je, čini se, već izgubila, a da njena vojska ne izgubi djetotvornu snagu. No ako Saveznički — nastavlja talijanski list — izgube onih pola milijuna vojnika koji su okoljeni kod Valenciennesa, može to biti fatalno po njih. Francuski vojnici mogu na zahtjev svoga vrhovnog zapovjedništva pružiti veći otpor nego što su ga pružali posljednjih dana, ali bi taj otpor bio uzaludan. Za Njemačku je gubitak od milijun ljudi relativno malen, a njena vojska još uvijek je veoma moćna.

KOLIKO PREBIVALCEVIMA ITALIJA

Te dni je bilo izdano poročilo statističnega urada o prebivalstvu Italije in ljudskem gibanju. Stevilo porok v vseh 98 provincah kraljevine Italije v mesecu aprilu je bilo 42.789. Stevilo porok se je v tem mesecu močno dvignulo to gotovo predvsem zaradi številnih vpoklicev k vojakom in zaradi raznih olajšav, ki jih imajo vpoklicanci pri sklepanju porok. V istem mesecu je bilo živorojenih 88.881, število umrlih pa je značalo 52.390. Iz tega sledi, da se je italijansko prebivavstvo povečalo za 36.491. Konec aprila je značalo 44.715.000 duš.

Izven Italije se nalazi okoli 10 milijonov Italijanov. V Severni Ameriki jih je štiri milijone 150.000, v Južni Ameriki 4.000.000, v ostali Evropi en milijon in pol, v Aziji 10.000, v Oceaniji 30.000.

JOŽE KRAPS

IDRIJSKI DIJAŠKI LISTI

V svoji številki z dne 14. aprila je priobčila naša draga »Istrač« članek rojaka Lada Božiča o Idriji v slovenski literaturi. Priznavam rojaku trud, da je v lepem pregledu zbral vse one, ki so zastopali in še zastopajo v vezani in nevezani slovenski besedi, drago Idrijo, čeprav — naj mi bo to kot skromnemu človeku dovoljeno povediti — bi bil lahko brez škode izpustil moje ime, kajti nisem in ne morem se prištavati v isto vrsto s humoristom Damir Feiglem ali Svetičcem, Žakljem itd.

Članek me je napotil, da podam k zanimivim in hvaležnim temi »Idrija v slovenski literaturi« nekaj svojih misli in da, — naj mi tovariš Božič ne zameri — izpolnim članek s svojimi spomini.

Dijaško življenje v Idriji je potekalo tako vsaj za časa mojih študij — povsem ločeno od življenja po drugih dijaških središčih. Niti pred vojno, niti med njo in ne po vojni, idrijski dijaci niso imeli izrazitih vezi z dijaštvom po drugih mestih, kakor Ljubljano, Gorico, Trstom itd. Vzrok leži pač v tem, da je bila odrezana od sveta, ker ni imela in še nima železnične zveze na nobenem stran in je najbližja postaja oddaljena od mesta pet ur peš hoje (Logatec) ali pa celo deset ur (Sv. Lucija). Idrija je bila zares otok v slovenski deželi, zato tudi tako svojstven način življenja v njej in skoro poseben tip Slovencev — Idrijčana.

Ločeni od ostalega dijaštva, so idrijski študentje živelji posebno življenje in se takorekoč asimilirali z ostalim prebivalstvom rudniškega mesta. Dejstvo je, da je idrijski študent posvetil svoje srce in dušo študiju in ga ni pri delu motilno življenje, kar n. pr. moti da našnjo mladino (promet, šport, nogomet). Lahko trdim, da je bil idrijski student res študent z dušo in srcem,

ves predan študiju, vnet za čim popolnješo izobrazbo. V prostih urah pa, kar ni imel priložnosti za šport in podobne reči, se je posvetil glasbi (razni glasbeni klubi, terceti, kvarteti, pevska društva, orkestri), je preživel v naravi (od tod zanimanje za prirodopis) ali se pečal s vsemi mogočimi predmeti (fiziko, mineralogijo), za kar mu je dajala pobudo snov iz pouka.

Idrija je imela realko in je točno, kar pravi Božič v svojem članku, da realka ni dala toliko izobražencev, ki bi se bili oklenili jezikov in sploh se usmerili na področje filozofije in vsega, kar je z njim v zvezi. Kljub temu pa je prav ta realka dala precej fantov, ki so krejili na literarno področje. To dokazuje dejstvo, da so za časa mojega študija obstojali med dijaštvom literarni listi, po zgledu nekdanjih Stritarjevih Vajevcev ali Zadrugarjev, za kar moramo dati vse priznanje dobrim profesorjem slovenštine (n. pr. pok. prof. Mizbar, Ante Debeljak, Pastuškin), ki so nas znali navdušiti za lepo slovensko besedo in tako vcepiti v nas ljubezen do lepe knjige, proze ali pesmi.

Tako je kot prvi zagledal luč sveta dijaški list »Planinka«. Nastal je v letih 1914.—16., ko je bila precej agilna podružnica S. P. D. v Idriji in smo se navduševali za številne idrijske gora, od tod tudi naslov lista, katerega pa je izšlo le troje številk. »Planinka« je bila pisana z roko in je imela največ potpisov iz idrijske okolice ter idrijske pregovore in reke. Bilo je tudi par pesmic, skromnih poizkusov. Žal, so se izvodili prvega dijaškega lista izgubili in so najbrže ostali pri kakem dijaku, ki je list poslednji čital.

Nekaj let po »Planinkie« smo ustavili nov list z naslovom »Svit«, katerega je izšlo nekaj več števil. Ni pa dosegel »Planinkie«. Ilustracije so bile boljše, kar so pač pri »Svit« sodelovali že večji fantje, ki so bili dobri risarji (za kar se moramo tudi zahvaliti dejstvu, da je idrijska realka imela znane profesorje risanja, kakor Vavpotiča, Bucka, Ščukko itd. Takrat je študiral v Idriji tudi znameniti slikar Božidar Jakac). Bil pa

TEJ ŠTEVILKI

sмо priložili položnice in prosimo vse naročnike, ki še niso poravnali dolga, da bi poslali če ne že vso naročnino, pa vsaj nekaj na račun. Tistem pa, ki so že poravnali naročnino, se jim lepo zahvaljujemo in jih prosimo, naj namne zamerijo, če smo tudi njim poslali položnice, kar ni bilo mogoče izpustiti iz tehničnih razlogov. — UPRAVA

ITALIJANSKI ČASNIKAR IN SLOVENIJA

Posebni poročevalec vodilnega fizičnega organa »Il Popolo d' Italia« Lino Pellegrini je objavil v svojem listu reportažo o Sloveniji, iz katere povzemamo tele značilne sestavke. »Na psihologijo Slovencev se da zelo vplivati, značiti tudi zaradi prirodnih miroljubnosti slovenskega naroda. Deluje se lahko predvsem na manj odgovorne elemente, manj razgledane, manj resne... Spričo spremenljivosti teh značajev, ki značiti vendarle še niso balkanski, se dejanski pomen dogodka navadno ne »objut«. Seveda, znano je, da so obmejni pasovi navadno najbolj občutljivi in zato tudi najbolj vznemirljivi. To je človeško.«

Poročevalec nato omenja s priznanim poslednje ukrepe glede tiska ter prepovedi vseh zborovanj in sestajanj, razen verskih, ter dodaja: »Izjema glede verskih zbiranj je seveda velikega pomena za Slovenijo, kjer je ljudstvo po svoji ogromni večini katoliško. Ta katoliški značaj bi celo utegnil postati značilno zanimiv v pogledu slovenske usmeritve v odločilnih okoliščinah, ko bi bilo potrebno iz nujnosti napraviti krepstvo. Za sedaj je to pozitiven element samo proti komunističnemu pronicanju... Slovenci so, kar ponavljam miroljubni po naravi, četudi šejo sedaj s težavo svojo smer. Slovenci so vedno dobro razumeli — in tega ne vedo vsi — kakšne so njihove prave, prirodne meje. Sami bi Slovenci gotovo ne bili sposobni velikih dejanj: njihove manifestacije bi bile bolj platonike, čuvstvene. Res je, da nekateri glasovi nimajo velikega pomena, vendar imam tu občutek, da se tu uresničuje bajka o pastirčici, ki vpije zaradi volka...«

Pripominjemo da je Pellegrini objavio lični reportaži i iz Zagreba, u kojih je pokušao prikazati političke prilike v Hrvatskoj, o kojima sudi sa stanovališta talijanskih interesa.

POMOC ITALIJE NJEMACKOJ

»Giornale d'Italia« komentira položaj na zapadnom ratištu i naglašuje, da Saveznič

VIJESTI IZ DOMOVINE

DVA KONCERTA PEVSKEGA ZBORA „TABOR“ IZ LJUBLJANE

Čeprav je sezona pevskih koncertov pri kraju in navzlič temu, da sedanji nemirni čas ni posebno ugoden za takšne prireditve, je pevski zbor Delavskega prosvetnega in podpornega društva »Tabor« iz Ljubljane, ne meneč se za težkoče, priredil v nedeljo, dne 19. maja kar dva koncerta, ki sta razmeroma dobro uspeila. To pot je pevski zbor gostoval na naši meji, nastopil je v Planini in Dol. Logatcu. Pevci so prispevali v Planini popoldne z avtobusom. Tu so se najprej ustavili pred spomenikom našega pesnika Vilharja ter položili lutorjev venec z nacionalnimi trakovi. Ob tej priliki so v navzočnosti številnih domačinov ubrano zapeli dve prigodni pesmi. Kmalu potem je pevski zbor nastopil v tamošnji sokolski dvorani, ki je bila prav dobro zasedena. Ob navdušenju domačinov, ki je rastlo od točke do točke, je zbor odpel niz jugoslovanskih narodnih pesmi. V programu so bili zastopani naši najbolj znani skladatelji, kakor Adamič, Ipavec, Terčelj, Premrl, Dev, Ocvirk, Vodopivec, Šantel, Oster, Mokranjac, Grum, Prelovec, Guček, Venturini, Mustič in Schwab. Pošenbo so ugajale občinstvu Osterčevi

»Na pust« in »Tepežnica«, Gučkova »Ko stroji molče« ter Mokranjacov 2. rukovet. Nekatere pesmi je moral zbor ponavljati. Po koncertu je bila zakuska v gostilni pri Kopitarju, ki je potekla ob najlepšem razpoloženju. Nato so se pevci poslovili od hvaležnih domačinov ter se odpeljali v Doleni Logatec, kjer jih je sprejel s prisrčno dobrodošlico naš pri-morski rojak dr. Ciril Kraševac. Zvečer je zbor ponovil koncert v dvorani tamošnjega sokolskega doma. To pot se je zbor še bolje odrezal in je tako navdušil poslušalce, da je moral nekatere pesmi ponoviti in dodati še par novih. Na žalost v Dol. Logatcu dvorana ni bila tako dobro zasedena kot v Planini, toda navdušenje poslušalcev ni bilo zato manjše. Agilni pevovodja Janko Guček, ki mu gre zasluga, da je dvignil pevski zbor na sedanjo višino, je prejel tako v Planini kot v Logatcu šopke rdečih nageljnov z narodnimi trakovi.

Materijalni uspeh obeh koncertov iz razlogov, ki smo jih uvodoma omenili, morda ni bil takšen kot bi lahko bil, pač pa je bil brez dvoma moralni uspeh velik in je uprava društva »Tabor« lahko prav zadovoljna z njim! *

NASTUP MALIH MARIBORČAN

u subotu i nedelju u Malom kazalištu u Zagrebu

Ove subote u 4 sata poslije podne i u nedelju prije podne gostovat će u Zagrebu slovensko dječje kazalište iz Maribora, čiji je nastup kako smo bili javili u prošlom broju, bio predviđen prošle subote odnosno nedelje. Mali Slovensci izvesti će lijepi program. Najprije će jedna djevojčica održati pozdravni govor, a poslije toga će krasnosloviti pjesmu o »Mojoj mamicici«. Po prvi put će u Zagrebu biti izvedena dražesna dječja priča »U carstvu patuljaka«. Priču je

napisao Josip Ribičić, a uglazbio Ivan Gerbec. Redatelj je Milan Pertot. Igru izvodi 60 učenica i učenika pučke, građanske i srednje škole iz Maribora. Za gostovanje malih glumaca iz Maribora vlasti u Zagrebu velik interes.

Nema sumnje da će i naši zemljaci — napose roditelji s malom djecom — pohrlići u kazalište da uživaju u nastupu malih Slovenaca sa sjeverne točke Jugoslavije. *

DVOJNI JUBILEJ ANTONA PIVKE

Maribor, maja 1940. — Te dni je praznoval Anton Pivka 70-letnico rojstva in 40-letnico poroke. V normalnih razmerah tak dvojni jubilej niti ni posebna redkost. Toda v težkočah, s katrimi sta se morala zakonca Pivka boriti, pomeni to tiko slavje izredno voljo do življenja, ki izvira iz stare slovenske korenitosti. Anton Pivka je iz Istre, ga Roza pa je iz Tolmina pri Gorici, zadnja iz rodu z lepim imenom Duša. Poročila sta se pred 40 leti v Trstu. Oče je bil pažnik v Kopru, med vojno je nato služboval v Mariboru, kjer je tudi nastopil zasluzeni pokoj. Mati je rodila 14 otrok, od katerih jih je 7 umrlo. Ostalo sedmorico sta zakonca skrbno vzgojila v poštenju in v pravem narodnem duhu. Še mnogo let! *

SPOMENIK RADGONSKIM ŽRTVAM

Dne 2. junija t. l. bo v Gor. Radgoni slovensko odkritje in blagoslovitev spomenika padlim junakom in Majstrovim borcem pod pokroviteljstvom vojnega ministra g. Milana Nedića, arm. generala, in bana dravskih banovine g. dr. Marka Natlačena.

„KRISALIDA“

IZVIRNA DRAMA NAŠEGA ROJAKA RUDOLFA GOLOUHA

Maribor, maja 1940. — V okviru tretjega mariborskoga Umetniškega teatra, ki se je pred kratkim zaključil, je bila dne 18. t. m. kot četrta prireditev uprizorjena izvirna slovenska drama našega kulturnega delavca Rudolfa Golouha parabolična igra »Krisalida«. Prva predstava te drame je bila izvedena in pripravljena s bogato scenarijo. Občinstvo je nagradilo novo delo našega dramatika s priznanjem. Njegovo delo je simbolična drama, polna alegorij in polnoma lirskega značaja. Zaradi tega ni prevč lahka za širšo publiko. Večkrat je resnica zavita v simbole in šele z nadaljnim razvojem se razkrije gledalcu. Drama predstavlja kralja, ki se je vse življenje bojeval in se na starost zave da življenje ni samo posoda vojaških veličin ter da mu je bilo življenje prazno. Zaradi tega hoče spoznati bistvo človeškega življenja in zvedeti resnico. V drami nastopijo Mefisto, Faust don Kihot komedijanti itd. Kralj je v svojem življenju pozabil na bistvo življenja. Iluzionist razkrije v igri pred kraljem njegovo zmotno preteklost. Hrepenjenje vseh je najvišja iluzija — Krisalida, sen, moč, najvišja sreča, večna in najvišja lepotna in stremljenje, ki se pokaže kralju kot metulj v zametku. Lepota je najvišji dar in edina sreča dana človeku, da sanja. Vse drugo, kar se zdi stvarnost, je le utvara. Resničnost je samo to, kar človek sanja in edino sen o največji lepoti je edina stvarnost. Kot rečeno je ta drama polna simbolike in predstavlja simbolično drama kot so bile v 17. stoletju znane italijanske »comedie dell' arte«. Igralci so podali drama zelo dobro in z vsemi odtenki. Drama je bila ponovljena 21. t. m. *

NOVO DELO JOŽA PAHORJA

Naš znani pisatelj Jože Pahor je pravkar dal v tisk novo precej obsežno delo, 400 strani obsegajoč roman, ki obravnava življenje in nehanje slovenskega ljudstva v burnih puntarskih letih okoli 1515. Avtor opisuje iz te najzanimivejše in najbolj tipične naše zgodovine junaka Matijo Gorjana-Montanaru, ki tvori glavno osebo romana.

Roman bo izdalja Slovenska Matica. *

DR. HRVOJE MEZULIĆ — SAVJETNIK PRI DIREKCIJI ZA VANJSKU TRGOVINU U BEOGRADU

Ovih dana napustio je Zagreb i prešel u Beograd ugledni naš zemljak iz Premanture, poznati zagrebački odvjetnik dr. Hrvoje Mezulić. Prije nekoliko dana imenovan je savjetnikom pri direkciji za vanjsku trgovinu u Beogradu, koju vodi bivši ravnatelj Gospodarske Sloge dr. Rudolf Bičanić. Prelazom u državnu službu, na istaknuto mjesto, dr. Mezulić napušta odvjetnički stalež, u kojem je stekao zaslужeni ugled, da se posveti novom zvanju, za koje ga njeovo mnogostruko iskustvo što ga je stekao kao odvjetnik i član Zavoda za promicanje seljačkoga i narodnoga gospodarstva pri Gospodarskoj Slozi u Zagrebu dovoljno kvalificira. Na tom njegovom novom putu prate ga jednodušno iskrene želje njegovih brojnih prijatelja i znanaca.

OVOM BROJU

priložili smo čekovne uplatnice, pa molimo sve one preplatnike koji još nisu podmirili svoju preplatu, da to sada bezodplačno učine. Oni medutim kolj su več podmirili preplatu, neka sačuvavaju položnicu za drugi put, i neka oproste što smo i njima priložili. Iz tehničkih razloga nismo ih mogli izstatiti.

NASI POKOJNIKI

† MARIJA LAVRENČIĆ

V Planini pri Raketu je po daljšem bolohanju preminila v 56. letu Marija Lavrenčič, vdova po policijskem stražniku iz Trsta. Rajnka je bila vneta članica planinskega Sokola in navdušena nacionalistka. Prav tako vneta rodoljubka je bila tudi v predvojnih in medvojnih časih. Pokojnico so pokopali ob veliki udeležbi občinstva in obmejnega sokolstva na planinskem pokopališču Rajnki blag spomin, žalujocim naše sožalje!

† VALENTIN RUDOLF

Gorica, maja 1940. — Dne 17. t. m. je nadomoma umrl zadet od srčne kap posestnik in trgovec Valentin Rudolf, star 76 let, doma iz Crnega vrha. V Gorici je imel svojo dobro upeljano lesno trgovino. S pridnostjo in varčnostjo si je ustvaril lepo premoženje. Ni pa skoparil in stiskal, ampak je bil široko odprtih, dobrotičivih rok. Misil je na svoje sorodnike, podpiral dijake in sodeloval pri številnih dobrodelnih organizacijah. Vsako plemenito zamisel je rad podpril. Po svojem značaju pošten, zaveden slovenski mož, neomahljiv v svojih načelih, je vse svoje življenje vzgledno krščansko živel in se v katoliškem občestvu po svojih močeh tudi borbeno udejstvoval. Vsi, ki so ga poznali, so ga visoko cenili in spoštovali. Naj nu bo lahka goriška zemlja!

† MARIJANA SEDEJ

Dne 22 maja je v Cerknem umrla Marijana Sedej, stara 79 let vdova po pokojnem Antonu Sedeju, bratu našega vladike dr. Fr. Borgije Sedeja. Mož je umrl pred 34 leti in ji zapustil številno družino — 13 otrok — ki so vsi padli na ramena matere vdove. Toda pokojnica se je pogumno in odločno lotila dela in v tem ji je pomagal tudi Frančišek Borgija. Dva sina sta postala duhovnika, tretji pa je odvetnik v Zagrebu. Tudi ostali otroci so preskrbljeni. Najstarejši sin je umrl kar je hudo zadel. Vse življenje je bila skrbna in delavna ter vzorna krščanska mati in žena. Naj ji bo lahka domaća zemlja!

† GRŽETIĆ IVAN

Prejšnjo nedeljo je nehadanoma umrl v Stražišču pri Kranju naš rojak iz Pazina Gržetić Ivan, upokojeni zvaničnik drž. železnice. Služboval je dolga leta na kolodvoru v Trstu, po prevratu pa se je naselil z družino v Kranju. Bil je pri vseh zelo priljubljen radi predobrega značaja, zlasti pa so ga poznali naši primorski begunci, ki jih je njegova smrt še posebno globoko zadel. Vsem poznanim bo ostal v trajnem spominu!

IVO JARDAS:

ZIBEL Z MOTOVUNSKEGA LUGA

Zmisljan se, da j' jedanput pokojni Matok soboto obukal bladanjsku robu. Prevaril se j' misel je da j' nedelja. Mane se j' videlo kako da ni va bladanjsko robe. Ni zgledal kako nedelju pak Bog. Nedelja j' nedelja.

Ovo j' pak bila nedelja Majevica. Njoj su nekada pul Marčelji divokki kantevale:

Majevice lepa nedeljice

Ti ćeš mane okrunit poneštru.

Al poneštru, ale pod njun murvu.

Sunce j' veselo svetilo. Se j' bilo va jenen cvete. Tiči su kantali ovdje kosič, tamo ščika. A ča ču reč leg ča je. Bila j' mladčetna nedelja, nedelja Majevica.

Šal san po jenoj stazice, onako meje drevo, ko da bi pod voltu.

Nad tun voltnu su bili spleteni oni veli pasji glogi, puni diven šipak, kako da j' to neki okrunil.

Ta volta j' bila jako lepa. Čuda lepa, lega ona ka j' bila, jedanput nekada storena, pul Svetega Mateja. Pod njun smo bili dočekali biškupa Štrka, Kastavca. Prišal je bil s Trsta, pak nas je berbal.

Z meje drevna zisal san na jenu lepu ravnicu. Trava j' bila još rosna, a puna slike sorti rožic.

Po rožicah su poletale čelice i oni lepi šari metuljčici.

Malo dalje na njivah zelenila se j' šenica.

Nad sen ten Božjen sveton smelo se j' mlađoletno majsko sunce.

Zmisel san se kako smo uževali još kod mala deca va svetimajtejskoj creke kantat na majskeh blagusloveh.

Odgovorni urednik: ERNEST RADETIC, Krajiška ul. 12. — Vlasnik i izdavač: Savez jugoslovenih emigrantskih udruženja, Masarykova ul. 28a, II. — Broj telefona 67-80

Istra izlazi svakog teden u četvrtak. — Broj čekovnog računa 36.789. — Preplata za cijelu godinu 48 D. za pola godine 24 D. za inozemstvo dvostruko, za Ameriku 2 dolara na godinu. — Oglaši se računaju po cjeniku. — Tisk: Jugoslovenska Štampa d. d., Zagreb, Masarykova ul. 28a. — Za tiskarju odgovara: Rudolf Polanović.

Ilica br. 131. — Rukopisi se ne vraćaju.

Svršit će se

hrast na ken raste mah. Rukavi od stomaži su mu bili do prek lakta privrnjeni ko da gre nekega zgrabit i natuč.

Več zduga me j' nekako grdo pogledal.

Tu j' bližu Motovun. Bože moi, misle san, morda j' Veli Jože zilezel s kakove pečini. Malo san se kod prestrašil.

Kad smo več bili jedan drugemu bliže rekali san: — Barba Jože, nisan ja moto-vinski šekutor, ja sam slavinski maještar.

On me j' onako široko pogledal pak je rekali: — Ja nisan barba Jože lego barba Tone Boškar: Ti pak nisi slavinski maještar. On će prit z mojen zrmanon Črnen Zvaneton. Ja ti tote čekan. Nimamo mi Slovinci ovuda tuliko maještar, da se hi tote po boškah najde. Magari ko bi jih bilo!

— A, vi ste to barba Tone! Rekal san. Dopoloved san mu ča je i kako je, da ni Zvane prišal, lego da će prit okol polna. Veroval je i trdo mi j' stisnul ruku.

— Dobro je, rekali je, da se jen bot več vidimo podiškorit čemo za školu i za drugo ča j' potribno našemu svitu.

Glijedajte, rekali je. Na saken brigu grad. Tamo Motovun, tamo Oprtalj, tamo Završje, pak Grožnjan, Momjan, Buje, Umag, Novigrad.

Se pomalo va pogovore prišli smo do Boškarove kuće. Pred kućun je bil jedan velik ureh, malo dalje lep vrt, pun lepe intradi. Pul zid je bila lepa brajda, zdignjena do pod ponešti. Zad kućun je bila jena lepa šumica ale boškica, zato su jih zvali Boškari. Kuća j' bila na pod.

Spred kuće j' bilo videt dole va Motovunski Lug i na more.

Sli smo va kuću. Va kuhinje j' bila parona Foška i nevesta Jele. Kuhinja j' bila lepa sveta velika. Ognjišče i škaf pul po-neštru od belega kamika. Ne znač ča j' beleje i čisteje. Okol ognja na ognjišče onako na prvu stran bilo j' ko da bi pol obroča, da se po ognjišče ne rasteplje prhavica.

Sin Zvane bil je doma. Tone je bil z voli na paše, a najmlajši Marko bil je soldat, puli marini va Pole.

Seli smo va tine. Parona j' prnesla sira i kruha, a Zvane bukaletu ale vrč črnega refoška.

Kad smo malo pregrizli i malo se z domaćimi pogovorili, zručil san njin i pozdrav od tete Lucije Duličeve. Šli smo z barbun Toneton gliedat kuću ku j' bil namisel dat za školu.